

BUDA'k ARGITUA

(INDIA'ko IPUINA)

Beiñola, Errege batek seme bat eukan,
eta ez eban gura ezelan be bere semeak
bitzta onetako zoritxar eta naigaberik ezagutzerik.

Orretarako Erregeak bere semea beti jauregi barruan,
txoria urrezko kaiolan lez, ondo gordeta zaintzen eban.

Jauregian bizi ziran guztiak,
Erregeak zorrotz eragotzita eukien,
errege-semearen aurrean, munduan jazoten diran
zoritxar eta atsekaberik aiatu be egiterik.

Jauregia, ganera, ibai zabal batz inguratuta egoan,
eta zubi bat bakar eukan kanpora urten ai izateko.

Eta Erregeak zubi erdian zaintzaile bat ipiñi eban
jauregiko sart-urtenak ondo gordetako.

Errege-seme txikia jauregiko baratz eder,
lorategi polit, iturri garbi eta lana atseginetan,
guztiz pozik eta zoriontsu bizi zan.

Umea azi, eta mutil gazte egin zanean, ganera,
bere aitak errege odoloko neska eder, maitagarri batekin
ezkondu eban.

Ezkontza ori zala-ta jai andiak egin ziran jauregian...
Errege-erregin ezkonbarriak, alkarren maitasunaz zoraturik,
inoren bildur eta ezeren buruauste barik,
jauregiko lore baratz artean goxo-goxoro ibilkatuz,
urrezko amesetan murgildurik ezitan bizi ziran.

Baiña errege-semeari bere barruan
mundua zelakoa dan ezagutzeko gogo bizia sortu jakon,
eta zubiko zaintzaileari esan eutsan:

—Munduan zer jazoten dan jakin gura neuke.

—Ez olakorik, arren, Jauna, ez olakorik,
(esan eutsan arriturik zubizainak).

Mundua ezagutu ezkerro, berorren zoriona,
eta berorren emaztearena, guztiz betiko ondatuko leuke.

Erantzun onegaz errege-semeari
mundua zer jazoten dan jakin-miña zorroztu jakon,
eta diamantezko arri-pitxi eder bat zubizaiñari emonaz,
onen baietza laster erosi eban.

* * *

Urten ziran, ba, biak, errege-semea eta zubizaiña,
zaldizko burdi-apain batean mundua ezagutzera.

Ara eta ona ibiliz, bazterrak arakatu ondoren,
agure zar bat aurkitu eben, lepoa makur, makila eskuan,
arnas-estuka bidean joiala.

Eta errege-semeak zubizaiñari: itandu eutsan:

—Or arrastaka dabilen ori gizona ala aberea da?

—Ori ez da aberea, Jauna. Gizona da ori!

—Zergatik doa, bada, makurtuta Iurrera begira,
errotarri astun lepoan baleuka lez?

—Arririk ez dauka orrek lepoan, Jauna.

Urteak dauz orrek gainean, eta urteen pixuaz,
gorputza makurtu egiten da, begiak ilundu,
belarriak gortu, zanak gogortu, oiñak astundu,
eta indarrak guztiz galdtu...

- Goazen etxera, esan eutsan errege-semeak zubizaiñari.
Eta jauregira biurtu ziran.

Iru egun emon ebazan errege-semeak jauregi barruan,
bera gelatik urten barik, bakartadean,
ikusit eban agure zarrak pentsatzen.

* * *

Laugarren egunean urten ziran ostera be biak,
zaldizko burdi-apainean, mundua obeto ezagutzera.

Eta ibiliaren ibiliz, gizon bat aurkitu eben
bide bazterrean lurtean otzunda.

Itxuraz gaztea zan oraindiño,
baiña gorputz guztia zauri naskagarriz josita eukan.

Arrak aren aragi usteletan bazkari gozoa eukan.

Eta errege-semeak zubizaiñari:

—Zer da bide bazterreko zikin-pilo ori?

—Ori ez da, jauna, zakar-piloa.

Gazte geiso bat da ori!

—Zelan, bada?

—Gure gorputza, jauna, gaztea izan arren,
geisotu leiteke, eta begira gatxak
zelan ixten dauan gazte baten gorputza.

—Goazen etxera, esan eutsan errege-semeak zubizaiñari.
Eta jauregira itzuli ziran...

Beste iru egun egin ebazan errege-semeak bakarrik
ikusit eban gazte geiso aretaz pentsatzen.

* * *

Irugarren aldiz joan ziran ostera be biak
munduan zer jazoten zan obeto ezagutzera...

Eta ilerri baten ondoan lau gizon ikusi ebazan
lepo gainean zerraldo bat eroiela, eta arein atzetik
emakume andia bat negar batean...

—Zergatik errenbesteko negarrak?,
itandu eutsan errege-semeak zubizaiñari.

—Zerraldoan daroen ori ildako bat da, jauna.
Gizon guztiak, batzuk lenago besteak berandutxoago,
baiña danak il egin bear dabe, gero lurperatu,
eta an usteldu egiten dira.

—Erregeak be il egiten ete dira?

—Aberatsak eta txiroak, jakitunak eta ezjakinak,
erregeak eta menpekoak, danak eriotzaren zorrean
bizi dira. Dan-danak il bearra dabe.

—Goazen etxera, esan eutsan errege-semeak zubizaiñari.

* * *

Etixerako bidean, jauregi aurrean,
lagun pilo andia bat aurkitu eben, jai egunetan lez,
musika, dantza, txalo eta kantuka.

—Zer jazoten da?, itandu eban zubizaiñak.

—Ez dakizu? Erregiñak seme bat izan dau,
eta orregatik erri guztia pozetan dago.

Errege-semea dantzarien erditik aurrera,
inori jaramonik egin barik, jauregina sartu zan,
eta an ixilean, bakartadean, ausnartzen asi zan:

Nire seme au jaiot dan ezkerro, urteak igarota,
agure zar egin, eta azkenean il egingo da.

Ori ola izanik, zergatik seme bat mundura ekarri?.

Nire emazte gaztea be, ain emakume ederra izanik, egu-
nen batean zartu, eta il egingo da.

Ori ola izanik, merezi dau ezkontzerik?

Eta luzaroan burutapen oneik ausnarrean ausnartuz,
erabagi sendo bat artu eban:

"Nire bizitzaren ganerako urteak, munduko guzurretik urrun
neure bakartadean emongo dodaz."

Baiña zelan joango zan bere emazte kutunari,
eta seme jaiobarriari azken mosutxo bat emon barik?

Eguna ilundu eta gaua etorri zan.

Jauregian danak lotan egozan.

Gauerdian beatz puntetan, ixil-ixilik,
ama eta umea lo egozan gelara sartu zan, eta...
umetxoaren aurpegian azken mosutxo emoteko
makurtu zanean... pentsatu eban:
mosutxo au emoterakoan umea itxartuten ba'da,
umearen negarrak ama be itxartuko dau...
eta amaren begiak eta umearen negarrak
munduko guzurrez barriz lotuko nabe.

Eta bere emazte kutunari, eta ume jaiot barriari
azken mosutxo bat emon barik, biotza negarrez,
errege-semeak jauregitik alde egin eban...

bakartadearen ixiltasunean, munduko gauzak
zein utsalak diran ausnartzeraz.

Buda'k argitu eban.

GOIKOETXEA'tar IÑAKI. S. J.